

2013 թ. Հայաստանի Հանրապետության Նախագահի ընտրությունների նախընտրական քարոզչության դիտորդության արդյունքները և եզրակացությունները

/ՀՀ Լոռու և Տավուշի մարզերում իրականացված դիտորդության արդյունքների հիման վրա /

2013 թ. փետրվարի 18-ի ՀՀ Նախագահի ընտրությունների նախընտրական փուլում՝ 2013 թ. հունվարի 21-ից մինչև փետրվարի 15-ն ընկած ժամանակաընթացքում, Հելսինկյան Քաղաքացիական Ասամբլեայի Վանաձորի գրասենյակն իրականացրեց երկարաժամկետ դիտորդություն Լոռու մարզի Վանաձոր և Տավուշի մարզի Իջևան քաղաքներում: Դիտորդությունը Վանաձորում իրականացվեց 7, իսկ Իջևանում՝ 4 դիտորդների կողմից:

Երկարաժամկետ դիտորդության շրջանակներում դիտորդները մասնակցել են Իջևան և Վանաձոր քաղաքներում ՀՀ Նախագահի թեկնածուների հանդիպումներին, զրուցել հանդիպման մասնակիցների հետ, հնարավորության դեպքում՝ ՀՀ Նախագահի թեկնածուի կամ նրա ներկայացուցչի հետ, այցելել են թեկնածուների նախընտրական շտաբներ, զրուցել շտաբների ղեկավարների հետ:

Վարչական ռեսուրսների չարաշահման մասին

2013 թ. ՀՀ Նախագահական ընտրությունների նախընտրական քարոզչության փուլում Վանաձոր և Իջևան քաղաքներ այցելել են ՀՀ Նախագահի թեկնածուներ Սերժ Սարգսյանը, Բաֆֆի Հովհաննիսյանը, Հրանտ Բագրատյանը (Վանաձորում 2 եթեր հեռուստաընկերությամբ, Իջևանում հանդիպում) և միայն Վանաձոր՝ Պարույր Հայրիկյանի կենտրոնական շտաբի աշխատակիցները (հանդիպում, որը չի կայացել, քանզի հանդիպմանը եկել են միայն Պարույր Հայրիկյանին աջակցող թվով 5 ակտիվիստները):

Կազմակերպության կողմից իրականացվող դիտորդության արդյունքները և քաղաքացիներից ստացված ահազանգերը հավաստում են, որ այս ընտրությունների ընթացքում ևս նախընտրական քարոզչության ընթացքում վարչական ռեսուրսներն օգտագործվեցին իշխանության թեկնածուի օգտին:

Այսպես,

- Վանաձոր քաղաքում Սերժ Սարգսյանի քաղաքացիների հետ հանդիպման նախօրեին և հանդիպման օրը քաղաքացիները տեղեկացրել են կազմակերպությանը, որ պետական հաստատությունների աշխատակիցներին, մանկապարտեզներում նաև ծնողներին հրահանգվել է պարտադիր մասնակցել Սերժ Սարգսյանի նախընտրական հանդիպմանը:

Քաղաքացիներից մեկը կազմակերպության ներկայացուցչին բողոքել է. «Իբր թե դուք չգիտեք: Ինչքան մեծ ցանկությամբ դու ես եկել, նույնքան էլ ես: Ես ահավոր վիրավորված եմ. պարտադրում են, որ անձնագրերով պարտադիր ներկայանանք, հավաքում են բոլորին ու հետո էլ ոստիկանության աշխատակիցներն ասում են տարածքը մաքրեք, Ձեզ ով է պարտադրել, որ հիմա էլ նեղվում եք: Ուսուցչի հետ չի կարելի այդպես վարվել, պարտադիր կգաք, պարտադիր է, պարտադիր է, բայց մեզ չեն հարցնում, ցանկանում եք թե՛ չե՛»:

Մինչդեռ նախագահի թեկնածու Հրանտ Բագրատյանի հետ հանդիպմանը մասնակցած 5 և Բաֆֆի Հովհաննիսյանի հետ հանդիպումներին մասնակցած 10 քաղաքացիներ նույն հարցին պատասխանել են, որ սեփական նախաձեռնությամբ և ցանկությամբ են մասնակցում հանդիպմանը:

Հանրապետության Նախագահի ընտրությունների նախընտրական քարոզչության ընթացքում Վանաձորում Հովհ. Աբելյանի անվան թատրոնի շենքում, իսկ Իջևանում մշակույթի պալատում կուսակիցների հետ հանդիպում է ունեցել «Օրինաց երկիր» կուսակցության ղեկավար, ՀՀ Ազգային անվտանգության խորհրդի քարտուղար Արթուր Բաղդասարյանը, ով խնդրել է կուսակիցներին ակտիվ մասնակցել ընտրություններին, ընտրել Սերժ Սարգսյանին և միաժամանակ ներկայացրել է Հայաստանի Հանրապետական կուսակցության հետ համագործակցության կարևորությունը, համատեղ նպատակները:

Սերժ Սարգսյանին իրենց ձայնը տալու նպատակով նախընտրական քարոզչություն են իրականացրել Վանաձորի քաղաքապետ Սամվել Դարբինյանը, ՀՀ Ազգային Ժողովի պատգամավոր, ՀՀԿ խմբակցության անդամ Կարեն Սարիբեկյանը:

Վանաձոր քաղաքում Սերժ Սարգսյանի նախընտրական շտաբներից մեկում քաղաքացիների հոսք է եղել, իսկ շտաբի պետի սեղանին դրված է եղել ցուցակ: Դիտորդը հետաքրքրվել է, թե ինչ ցուցակ է և շտաբի պետը պատասխանել է, որ պետական կառույցներում աշխատողների անուններ են նշված: Իսկ թե ինչի համար է այդ ցուցակը, նշել է, որ նոր են ստացել, չգիտի:

Սերժ Սարգսյանի նախընտրական շտաբ է տեղակայված Լոռու մարզի Ալավերդի քաղաքի քաղաքապետարանի շենքում:

Միաժամանակ կազմակերպության դիտորդները քաղաքացիներից տեղեկացել են, որ.

- Վանաձոր քաղաքի դպրոցներում ժողովներ է կազմակերպվել, որի ընթացքում դպրոցների տնօրենները հորդորել են ուսուցիչներին անշահախնդիր ընտրել Սերժ Սարգսյանին, այսինքն՝ չվերցնել գումար ձայնի դիմաց:
- Վանաձորում պետական ռեգիստրի 2 աշխատողների ՀՀ Արդարադատության նախարարությունից պարտադրել են ներկայացնել Հանրապետության գործող

նախագահին պարտադիր ընտրողների երկու ցուցակ՝ յուրաքանչյուրը նվազագույնը 10 քաղաքացու տվյալներով՝ նշելով, թե որ ընտրատարածքի ընտրող են:

- Վանաձոր քաղաքի որոշ դպրոցներ ու հիմնարկներ ուսուցչական կազմին ընտանիքի անդամների ցուցակներից, անձնագրային տվյալներից բացի պարտադրել են տրամադրել նաև ստորագրություններ:
- Վանաձորի Էվրիկա և թիվ 18 դպրոցներում ցուցակներ են տվել և պահանջել, որ յուրաքանչյուր աշխատող 15 հոգու անուն ներկայացնի, ովքեր ընտրելու են Սերժ Սարգսյանին:
- Վանաձորի պետական մանկավարժական ինստիտուտում Սերժ Սարգսյանին իրենց ձայնը տալու համար դասախոսների և ուսանողների շրջանում իրականացվել է քարոզչություն դասաժամին:
- Լոռու մարզի Աքորի գյուղում դպրոցի դասերը նախատեսվածից շուտ են ավարտել, որպեսզի մասնակցեն ՀՀ ԱԺ պատգամավոր, ՀՀԿ խմբակցության անդամ Կարեն Սարիբեկյանի հետ հանդիպմանը, ով քարոզչություն է իրականացրել Սերժ Սարգսյանի օգտին:
- Սերժ Սարգսյանի շտաբներից զանգում են տներ և առանց ներկայանալու հարցնում, թե ում օգտին են քվեարկելու: Բոլոր նրանք, ովքեր պետական հիմնարկի աշխատող են և համարձակվում են պատասխանել՝ գաղտնիք է կամ ձեր ինչ գործն է, կանչվում են տնօրենի մոտ, իսկ եթե շտաբներին կցված ակտիվիստներն են նման կերպ պատասխանում, զրկվում են գումարից:
- փետրվարի 14-ին Վանաձորի պետական մանկավարժական ինստիտուտում աշխատակիցներին ցուցակներ է տրվել, որպեսզի զանգեն ուսանողների տներ ու հարցնեն, թե ում են ընտրելու, ըստ տեղեկատվությունը տրամադրողի՝ եթե պատասխանեն, որ Սերժ Սարգսյանին են ընտրելու, զանգահարողն ասելու է «դե ինդրում եմ անպայման գնաք ընտրության», իսկ եթե ասեն ուրիշին կամ չպատասխանեն, ուղղակի ասելու է «դե լավ»:
- Փետրվարի 14-ին ԵՊՀ համալսարանի Իջևանի մասնաճյուղի «վստահելի» գյուղաբնակ ուսանողներին տրվել է համագյուղացի ուսանողների ցուցակը, որպեսզի «վստահելի» ուսանողները ճշտեն ցուցակում առկա ուսանողները Սերժ Սարգսյանին են ընտրելու, թե ոչ:

Բարեգործություն, քողարկված ընտրակաշառք

Այս ընտրություններին ևս կազմակերպության դիտորդները դիտարկումների և քաղաքացիներից ստացված տեղեկությունների հիման վրա փաստում են, որ իշխանության ներկայացուցչի օգտին բաժանվում է քողարկված կամ բացահայտ ընտրակաշառք:

Այսպես,

- Նախընտրական քարոզչության ընթացքում Վանաձորի դպրոցներում հրահանգ է տրվել այն մասին, որ պետք է ընտրություններին 70 տոկոս մասնակցություն ապահովել, որ Սամվել Կարապետյանի /«Տաշիրի Սամվել»/ անունը պետք է բարձր պահել, քանի որ նա է ընտրություններում Լոռու մարզի պատասխանատուն, իսկ նա յուրաքանչյուր դպրոցում երկու ուսուցչի /1 տարիքով և 1 երիտասարդ ուսուցիչ/ պարգևատրել է 100.000 –ական դրամով:
- Իջևան քաղաքի նախընտրական երկու շտաբների ղեկավարներ նշել են, որ 1-ական քաղաքացիներ իրենց են դիմել օգնության խնդրանքով և նրանք խնդրանքը ներկայացրել են մարզային կենտրոնական շտաբ:
- Վանաձոր քաղաքում գործող Սերժ Սարգսյանի նախընտրական շտաբներից մեկի ղեկավարը նշել է. «Թաղամասի բնակիչները դիմում են թաղամասին վերաբերող խնդիրների լուծման համար: Օրինակ՝ Արդա թաղամասի 36-37 շենքերի բնակիչները դիմել են թաղային լուսավորման համար, քանի որ բնակիչներից մեկն ընկել է փոսը և վնասել ոտքը: Քաղաքապետ Սամվել Դարբինյանը խոստացել է, որ շատ շուտով հարցը կլուծվի: Քաղաքապետարանը կլուծի սյունների հարցը, ավագանու անդամ «Ական» լամպերի, իսկ համայնքատիրությունն էլ անհրաժեշտ քանակի լարը ձեռք կբերի»:
- 2013 թվականի փետրվարի 6-ին՝ ժամը 12:00-ի սահմաններում, Վանաձորի քաղաքապետ Սամվել Դարբինյանը «Բելիսսիմո» հանդիսությունների սրահում քաղաքացիների հետ հանդիպման ժամանակ դիմել է նույնիսկ 60-ն անց տղամարդկանց, թե «Դուք մեր ակտիվիստներն եք, ձեր աշխատավարձերը մինչև ամսի 15-ը կստանաք»:
- Վանաձոր քաղաքի «Բելիսսիմո» հանդիսությունների սրահում սույն թվականի 14-ին՝ ժամը 12-ի սահմաններում, քաղաքացիներին՝ որպես ակտիվիստների աշխատավարձ, բաժանվել է «ընտրակաշառք»:
- 2013 թվականի փետրվարի 14-ին՝ ժամը 14:00-ի սահմաններում, աշխատավարձի տեսքով գումար է բաժանվել նաև Վանաձոր քաղաքի Դիմաց թաղամասի համատիրությունում:
- Լոռու մարզի Վահագնի գյուղում քաղաքացին հավաքել է գյուղացիների անձնագրային տվյալները, որպեսզի մարզպետի միջամտությամբ լուծվի իր տան հետ կապված խնդիրը:
- Քաղաքացին կազմակերպության թե՛ գծով տեղեկացրել է, որ Վանաձոր քաղաքի Տարրոն 2 թաղամասում բաժանվելու է ընտրակաշառք «Հայաստանի էլեկտրական

ցանցերի» տնօրենի կողմից ավտոբուսում, ըստ քաղաքացու վերջինս անձամբ է ցանկանում տեսնել, թե ում է տալիս գումար:

- Վանաձոր քաղաքի Տարոն 2 թաղամասի շտաբներից մեկի աշխատակիցը տեղեկացրել է, որ Վանաձոր քաղաքի «Տաշիր» պիցցայատան աշխատակիցներն իրենց շտաբ են եկել և ասել. «Գիտե՞ք, որ ընտրաաշխատավարձները մեր բարեկամ Տաշիրի Սամվելն է ուղարկել»:
- Վանաձոր քաղաքի Խնձորուտ թաղամասում բաժանվել է 5000-ական դրամ Սերժ Սարգսյանին ընտրելու համար, ընդ որում, եթե ընտանիքը երեք ընտրողից ավելի անդամներից է բաղկացած եղել, տրամադրվել է առավելագույնը 15000 դրամ:
- Վանաձոր քաղաքի Խնձորուտ թաղամասում քաղաքացիներին «ընտրակաշառքը» բաժանվել է թաղամասի խանութներից մեկի աշխատակցի կողմից:
- Վանաձոր քաղաքի «Այսբերգ» սրճարանի մոտակա բնակելի շենքերից մեկում Ալվարդ անունով մի կին, ով աշխատում է փոստում, տնից ընտանիքին բաժանում է 30000 դրամ գումար:
- Վանաձոր քաղաքի 3-րդ մաս թաղամասում տեղակայված Սերժ Սարգսյանի նախընտրական շտաբում քաղաքացիներին խոստացել են մեկ անձնագրի դիմաց 10000 դրամ գումար վճարել, սակայն երբ քաղաքացիները գնացել են գումարը ստանալու ընդհանուր տրվել է 7500 դրամ, որը հանգեցրել է վիճաբանության:

Նախընտրական շտաբները

2013 թ. Հանրապետության Նախագահի ընտրությունների նախընտրական փուլում Վանաձոր և Իջևան քաղաքներում գործել են ՀՀ Նախագահի միայն մեկ թեկնածուի՝ Սերժ Սարգսյանի նախընտրական շտաբները: Նշված քաղաքներում գործել են նաև Բաֆֆի Հովհաննիսյանի շրջիկ մեկական շտաբներ: Ըստ Հրանտ Բագրատյանի ներկայացուցչից ստացված տեղեկատվության, փորձ է արվել Վանաձորում և Իջևանում բացել նախընտրական շտաբ, սակայն ինչ-ինչ պատճառներով, որը չի ցանկացել նշել տեղեկատվությունը տրամադրողը, համապատասխան վայր չեն կարողացել գտնել:

Դիտորդները հարցազրույց են ունեցել Վանաձոր քաղաքում Սերժ Սարգսյանի 5 և Բաֆֆի Հովհաննիսյանի 1 նախընտրական շտաբի ղեկավարների հետ, Իջևան քաղաքում Սերժ Սարգսյանի 8 նախընտրական շտաբի ղեկավարների հետ: Ըստ Սերժ Սարգսյանի նախընտրական շտաբների ղեկավարներից ստացված տվյալների՝ Վանաձոր քաղաքում գործում է Սերժ Սարգսյանի 57, իսկ Իջևանում՝ 7-ից 35 նախընտրական շտաբ: Վանաձոր քաղաքում հարցված 5 շտաբի ղեկավարներից միայն երկուսն են պատասխանել նշված հարցին, իսկ Իջևան քաղաքում հարցված շտաբի 8 ղեկավարներից 5-ը նշել են, որ գործում է 35 նախընտրական շտաբ, մեկը՝ 34, իսկ երկու շտաբի ղեկավար՝ հայտնել են 7:

Ըստ Սերժ Սարգսյանի նախընտրական շտաբների ղեկավարների՝ շտաբներից 3-ում աշխատում են վճարովի հիմունքներով /2 շտաբ Վանաձորում, 1 շտաբ Իջևանում/, իսկ 10-ում՝ կամավորության սկզբունքով /2 շտաբ Վանաձորում, 8 շտաբ Իջևանում/: Ընդհանուր առմամբ դիտարկված շտաբներում աշխատակիցերից 14-ը աշխատում են վճարովի հիմունքներով, իսկ 45-ը՝ կամավորության սկզբունքով:

Վանաձորում Բաֆֆի Հովհաննիսյանի շրջիկ նախընտրական շտաբի ղեկավարի տվյալներով իրենք աշխատում են կամավորության սկզբունքով:

Միննույն ժամանակ կազմակերպության թե՛ զծին զանգահարած քաղաքացին, որը չի ցանկացել ներկայանալ, տեղեկացրել է, որ Վանաձոր քաղաքում Սերժ Սարգսյանի նախընտրական յուրաքանչյուր շտաբում աշխատում են երեք աշխատակից, որոնցից յուրաքանչյուրը ներկայացնում է առնվազն երեք ընտրող անդամներից բաղկացած մեկ ընտանիք, ընդ որում աշխատակիցներից յուրաքանչյուրը պարտադիր ներկայացնում է ևս երկու քաղաքացու տվյալներ, որոնք պարտավորվում են ընտրել Սերժ Սարգսյանին: Նման ձևով շտաբի յուրաքանչյուր աշխատակից ապահովում է առնվազն հինգ ձայն Սերժ Սարգսյանի օգտին, որի դիմաց ստանում է 30 000 (երեսուն հազար) դրամ, որը ձեռնարկվում է որպես աշխատավարձ:

Մեկ այլ քաղաքացի հայտնել է, որ ներքին հրամանով Սերժ Սարգսյանի կենտրոնական շտաբից հրահանգել են, որ բոլոր շտաբների աշխատակիցները ներկայանան որպես կուսակցական ակտիվիստներ, ովքեր աշխատում են կամավորության սկզբունքներով:

Դիտորդության արդյունքներն ամփոփելիս ևս պարզ է դառնում, որ միայն այն շտաբների ղեկավարներն են նշել, որ իրենք վճարովի հիմունքներով են աշխատում, որոնց դիտորդներն այցելել են նախընտրական քարոզչության առաջին օրերին:

Քարոզչանյութերի տարածումը

Դիտորդության շրջանակներում հայտնաբերվել է ՀՀ Նախագահի թեկնածուի քարոզչանյութերի արգելված վայրում փակցնելու դեպքեր:

Այսպես, ՀՀ նախագահի թեկնածու Սերժ Սարգսյանի նախընտրական քարոզչության համար նախատեսված պաստառներ են փակցվել Իջևան քաղաքի խանութների տարածքում:

Նախընտրական շտաբի ղեկավարներից մեկը այս կապակցությամբ հայտնել է, որ «շտաբ պատահական մարդիկ են մտնում, ովքեր կարող են վերցնել պաստառը և փակցնել օրենքով արգելված վայրերում» ու դիմել է դիտորդին, որպեսզի դիտորդներն էլ ուշադիր լինեն ու տեղեկացնեն նման դեպքերի մասին:

Ի դեպ, արգելված վայրերում փակցված պաստառներից երկուսը շտաբի ղեկավարի հետ զրույցից հետո հանվել են, արգելված վայրերում այլ պաստառները փակցվել են նախընտրական քարոզչության վերջին օրերին:

Իջևանում Սերժ Սարգսյանի նախընտրական շտաբի ղեկավարը դիտորդին տեղեկացրել է, որ Րաֆֆի Հովհաննիսյանի պաստառները փակցված են արգելված վայրերում, մասնավորապես գյուղերում:

Պարույր Հայրիկյանի կենտրոնական շտաբի պետ Մանյա Այվազյանը կազմակերպության դիտորդին հայտնել է, որ իրենք ունեցել են խոչընդոտներ քարոզչանյութերի տարածման ժամանակ, մասնավորապես Արագածոտնի մարզի Ուշի գյուղում հայտարարել են, որ միայն Հանրապետականներն իրավունք ունեն քարոզարշավ իրականացնելու:

Ընտրացուցակների հետ կապված խնդիրներ

2013 թ. Հանրապետության Նախագահի ընտրությունների դիտորդության շրջանակներում արձանագրվել են մի շարք մտահոգություններ ընտրացուցակների հետ կապված: Մասնավորապես Սերժ Սարգսյանի Վանաձորում տեղակայված նախընտրական շտաբների ղեկավարներից երկուսը հայտնել են, որ ընտրացուցակներում առկա են մահացած քաղաքացիների անուններ: «Ընտրացուցակում կան 1730 մարդ, որոնցից 11-ը մահացած են», - նշել է շտաբի ղեկավարներից մեկը:

Ամփոփում

Այսպիսով, 2013 թվականի հունվարի 21-ից փետրվարի 16-ն ընկած ժամանակահատվածում կազմակերպության կողմից իրականացված նախընտրական քարոզչության ուսումնասիրությամբ արձանագրվել են.

- նախընտրական քարոզչության ընթացքում Վանաձորում և Իջևանում գործել են միայն նախագահի թեկնածու Սերժ Սարգսյանի նախընտրական շտաբները:
- ՀՀ նախագահի թեկնածու, գործող նախագահ Սերժ Սարգսյանի օգտին նախընտրական քարոզչության ընթացքում օգտագործվել են օրենքով արգելված միջոցներ, մասնավորապես վարչական լծակների օգտագործմամբ քաղաքացիներին պարտադրվել է մասնակցել Ս.Սարգսյանի նախընտրական հանդիպումներին, որոշ տեղական ինքնակառավարման մարմինների զբաղեցրած շենքերում տեղակայվել են Ս.Սարգսյանի նախընտրական շտաբները:
- ՀՀ նախագահի թեկնածու Սերժ Սարգսյանի օգտին կողմ քվեարկելու համար, ըստ քաղաքացիներից ստացված ահազանգերի, բաժանվել են դրամական միջոցներ, որը հանդիսանում է քրեական օրենսգրքով արգելված արարք:
- Այս ընտրությունների ընթացքում, ինչպես և 2012 թ. ՀՀ ԱԺ ընտրությունների ժամանակ, նկատվել են օրենքով արգելված վայրերում նախագահի թեկնածուների նախընտրական պաստառների փակցնելու դեպքեր:

Այսպիսով, ՀՀ նախագահի ընտրությունների նախընտրական քարոզչության փուլում Լոռու և Տավուշի մարզերում

- նախընտրական քարոզչությունն իրականացվել է օրենսդրության սահմանված կարգի խախտումներով,
- ՀՀ նախագահի թեկնածու, գործող նախագահ Ս.Սարգսյանն ունեցել է ակնհայտ մեկնարկային առավելություն մյուս թեկնածուների համեմատ թե՛ վարչական, թե՛ ֆինանսական և թե՛ մարդկային ռեսուրսների տեսակետից,
- գործող նախագահի օգտին լայնորեն օգտագործվել են վարչական լծակները նրա նախընտրական հանդիպումներին քաղաքացիների ստիպողաբար և պարտադրաբար մասնակցության համար,
- ակնհայտորեն հնարավոր չէ տարբերակել ՀՀԿ ֆինանսական և մարդկային ռեսուրսները տեղական ինքնակառավարման և պետական կառավարման ռեսուրսներից,
- նախընտրական քարոզչությունն ունեցել է ոչ մրցակցային բնույթ: